

Ε.Π.Α.Ψ.Υ.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

p.chondros@epapsy.gr

Σύλλογοι ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και συγγενών/ φροντιστών στην Ελλάδα: σύγχρονα δεδομένα σχετικά με τα προβλήματα και προκλήσεις

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Χ. ΧΟΝΔΡΟΣ

ΔΡ. ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ - ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΠΑΨΥ -
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΑΡΓΩ

19.5.2020

Αναγκαιότητα I

- Έλλειψη σχετικών ερευνών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ειδικά σχετικά με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του βαθμού ανάπτυξης και εκπροσώπησης των συλλόγων
- **Έλλειψη κοινωνικού κινήματος** που να υποστηρίζει τη φιλοσοφία του όλου εγχειρήματος της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης καταλήγουν ειδικοί με διαφορετικούς επαγγελματικούς και θεσμικούς ρόλους σε σχέση με τον ψυχιατρικό χώρο

(Μαδιανός, 2009· Στυλιανίδης, 2009· Μεγαλοοικονόμου, 2005· Σακέλλης, 2009· Χονδρός 2009)

- Εμπειρικά δεδομένα σχετικά με τα **προβλήματα** των Συλλόγων Ψυχικής Υγείας

Αναγκαιότητα II

Ο Π.Ο.Υ. στο Σχέδιο Δράσης για την Ψυχική Υγεία για τα έτη 2013-2020 (W.H.O., 2013), στους στόχους 2 και 3, καλεί τις χώρες μέλη, μεταξύ άλλων, να:

- Αναπτύξουν και να εφαρμόσουν εργαλεία και στρατηγικές για την αυτοβοήθεια και φροντίδα για τα άτομα με ψυχικές διαταραχές.
- Να ενισχύσουν τις ομάδες αυτοβοήθειας, την κοινωνική υποστήριξη, τα κοινοτικά δίκτυα και τις ευκαιρίες για συμμετοχή στην κοινότητα για τα άτομα με ψυχικές διαταραχές, ψυχοκοινωνικές αναπηρίες και για άλλες ομάδες ευπαθών ατόμων.

Η φύση της εμπλοκής των ληπτών υπηρεσιών

- Εκπαίδευση άλλων ληπτών ή μελών οικογενειών ή επαγγελματιών
- Ενημέρωση άλλων ληπτών, μελών οικογενειών, του ευρύτερου κοινού, των ΜΜΕ Υποστήριξη – παροχή υπηρεσιών
- Καταγγελία
- Διεκδίκηση
- Συνηγορία
- Αξιολόγηση προγραμμάτων, δράσεων και υπηρεσιών
- Έρευνα
- Σχεδιασμό προγραμμάτων, δράσεων, υπηρεσιών

Περιγραφή συλλόγων

Μ.ο.: 208 μέλη
(εύρος 20 – 450*)

Μ.ο: ετών
λειτουργίας: 10
(Εύρος: 1-23 έτη)

Τύποι συλλόγων:
Μεικτοί – Ληπτών
(* Διαμόρφωση -
ρευστότητα)

3 σύλλογοι
έμμισθο
προσωπικό (3-20
άτομα)

Μ.ο. 17 εθελοντές

9-12 συνεδριάσεις
ΔΣ ανά έτος

Κύρια πηγή
εσόδων: εισφορές
-δωρεές

Σκοποί των συλλόγων

Η αλληλοϋποστήριξη των μελών/ ληπτών,
συγγενών/φροντιστών των ληπτών υπηρεσιών
ψυχικής υγείας

Η προαγωγή της Ψυχικής Υγείας

Η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του κοινού ως
προς την ψυχική ασθένεια

Η διεκδίκηση καλύτερων συνθηκών στις δημοσιές και
ιδιωτικές ψυχιατρικές μονάδες και ενίσχυση του
αποϊδρυματισμού

Η υποστήριξη των ερευνών στον τομέα της Ψυχικής
Υγείας

Η συνηγορία για την Ψυχική Υγεία

Η διοργάνωση διαλέξεων, σεμιναρίων, παρεμβάσεων

Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων με προβλήματα
ψυχικής υγείας

Η συνεργασία μ' άλλους φορείς

Η κοινωνική και επαγγελματική αποκατάσταση για τα μέλη του

Η ίδρυση υπηρεσιών στην κοινότητα

Η παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης, ενημέρωσης και
εκπαίδευσης στις οικογένειες των ατόμων που πάσχουν από
ψυχικές διαταραχές

Η διεκδίκηση θεσμοθέτησης της ψυχοεκπαίδευσης της
οικογένειας, των ατόμων με ψυχικές διαταραχές και της
κοινότητας

***Δράσεις σ' όλα τα πεδία στην χώρα
10 διαφορετικές δράσεις στο παρελθόν
3 δράσεις την περίοδο της συμπλήρωσης***

Σκοποί όπως παρουσιάστηκαν από τους συμμετέχοντες

- Επανάταξη του «παιδιού», δραστηριότητες, λειτουργικότητα: *«...στόχος είναι το ίδιο το άτομο να το παλέψει, να μην υπερπροστατεύεται και υπολειτουργεί»*,

- Ενδυνάμωση και συνηγορία: *«να ακουστεί η φωνή μας και να προσφέρουμε»*, *«στόχος μας είναι τα δικαιώματα, μόνο να λέμε τον πόνο μας δεν γίνεται τίποτα»*,
- Οικονομική υποστήριξη
- Ψυχοεκπαίδευση μελών: *«η ενημέρωση βοηθά απλά στην αντιμετώπιση των δυσκολιών μας, αφού η αρρώστια δεν θεραπεύεται ποτέ»*.
- Ενημέρωση και εκπαίδευση του κοινωνικού συνόλου για τα θέματα ψυχικής υγείας: *«στόχος μας είναι να βγούμε στην κοινωνία, με ημερίδες, ομιλίες από επαγγελματίες της περιοχής, να ακουστεί η ανυπαρξία δομών, να το προωθήσουμε στην πολιτική ηγεσία»*.
- Επαγγελματική αποκατάσταση
- Κάλυψη των ελλειμάτων των υπηρεσιών: *«παίζουμε ρόλο κοινωνικής υπηρεσίας, βοηθάμε στα χαρτιά του ΚοιΣΠΕ και πάμε συνοδεία για τα προνοιακά επιδόματα, για να βρουν οι λήπτες γιατρό και φάρμακα»*, *«ο σύλλογος επιδιώκει να καλύψει τα κενά του δημοσίου»*.
- Ίδρυση θεραπευτικών δομών

Δράσεις: Αυτοβοήθεια – Συνηγορία

Από το μικρο-επίπεδο από αφορά την υποστήριξη του ατόμου, της οικογενείας, της ομάδας, θέματα που σχετίζονται με φροντίδα και θεραπεία έως το μακροεπίπεδο που έχει να κάνει με την συμμετοχή των ασθενών στον σχεδιασμό των πολιτικών υγείας

Τον τομέα της αυτοβοήθειας όπου οι δράσεις των συλλόγων απευθύνονται και υποστηρίζουν τα μέλη τους και από την άλλη δράσεις συνηγορίας και διεκδίκησης που σχετίζονται με την υποστήριξη ασθενών ευρύτερα στην κοινότητα, τη συμμετοχή στον δημόσιο διάλογο και την διεκδίκηση από την πολιτεία καλύτερης φροντίδας και υποστηρικτικού πλαισίου, την αλλαγή κοινωνικών στάσεων απέναντι στην ψυχική ασθένεια.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ότι βασικότερο επίτευγμα του συλλόγου είναι η παροχή αλληλοβοήθειας και υποστήριξης και η αίσθηση του ανήκειν που προσφέρει στα μέλη του.

«νιώθουμε ότι ανήκουμε κάπου»

«ο σύλλογος είναι σαν δεύτερη οικογένεια, μαθαίνουμε από τις εμπειρίες των άλλων»

«πήραμε θάρρος, είδαμε ότι δεν είμαστε μόνοι, ο σύλλογος είναι ένα πλοίο στην τρικυμία για εμάς»

Προβλήματα όπως τα διατύπωσαν οι συμμετέχοντες

- Οικονομικά προβλήματα: πόροι για την κάλυψη αναγκών πρόσληψης προσωπικού, χώρου, λειτουργικών εξόδων
- Προβλήματα σχετικά με την ενεργή συμμετοχή των μελών και την εξεύρεση νέων μελών
- Το στίγμα
- Την έλλειψη διαθέσιμων υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην περιοχή
- Την αδυναμία πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τους λήπτες

«χρειάζεσαι χώρο για να γεννηθούν ιδέες, στο πεζοδρόμιο γεννιούνται μόνο επαναστάσεις, εμείς δεν κάνουμε επανάσταση»,

«δεν ξέρουν εάν υπάρχει πόρτα να χτυπήσεις»,

«όλοι οι σύλλογοι έχουν τα ίδια, οικονομικά προβλήματα»,

«είμαστε με αυτήν την αγωνία που μας τρώει ενέργεια, αν ήταν λυμένο θα κάναμε περισσότερες δράσεις»,

«θα είχαμε προσωπικό που θα έκανε τα νομικά και φορολογικά, και οι εθελοντές θα μπορούσαμε να κάνουμε περισσότερα».

«οι συνδρομές δεν καλύπτουν ούτε το χαρτί υγείας»

Η έμφαση στο θέμα του χώρου

«το να γράφονται 180 άτομα και να εμφανίζονται τα 2 δεν μου κάνει εντύπωση, συμβαίνει σε πολλούς συλλόγους της περιοχής [εκτός από ΣΟΨΥ]»

«δεν ξέρω τι θα κάναμε, εάν έφευγε η ... [πρόεδρος]»

«υπάρχουν 227 μέλη απ' τα οποία τρέχουν τα 4»,

«είναι κανόνας ότι η δουλειά πέφτει σε λίγα άτομα αυτό συμβαίνει σε όλους τους συλλόγους (π.χ. πολιτιστικούς), την τρέλα την έχουν μερικοί, δεν μεταδίδεται, φοβάμαι να μην αρρωστήσω και τι θα γίνει»

«πάντα ίσχυε και πάντα θα ισχύει ότι η δουλειά πέφτει σε λίγους»

Το στίγμα στην αρχική προσέγγιση και στην ανάληψη δημόσιας δράσης

«μας φοβούνται όμως όπως και πριν», «ο κόσμος είναι φοβισμένος, δεν ανοίγεται, δεν θέλουν να βγάλουν το πρόβλημα προς τα έξω».

«ντρέπεσαι», «μερικοί νομίζουν ότι είναι κολλητικό»,

«υπάρχει άγνοια στο περιβάλλον μας, σε μεταχειρίζονται σαν κάτι ξένο, σαν κάτι κακό»,

«δεν μπορούσα να μιλήσω σε κανέναν, βρίσκεις παρηγοριά εδώ»

Οργανωσιακή ετοιμότητα για αλλαγή

Αδυναμία επικοινωνίας του μηνύματος της αλλαγής

Δεν αποσαφηνίζονται το όραμα που υπαγορεύει την αλλαγή, ο βαθμός στον οποίο η αλλαγή έχει νόημα και δεν διασφαλίζεται η ποιότητα των διαδικασιών που θα οδηγήσουν στην εφαρμογή.

Τεχνική ικανότητα: χαμηλή
Οικονομικοί πόροι, εξοπλισμός, εξειδικευμένο προσωπικό

Η οργανωσιακή ετοιμότητα για αλλαγή κρίνεται συνολικά χαμηλή

Για την ανάπτυξη της ετοιμότητας για αλλαγή σε κάθε μέλος, για την διεύρυνση της ενεργούς συμμετοχής με μία ευρύτερη έννοια, είναι καταλυτικής σημασίας το «**μήνυμα της αλλαγής**» που μεταδίδεται από την ηγεσία μέσω άμεσης επικοινωνίας, αλλά και συμβολοποίησής της (Armenakis et al., 1993, 1999, Madsen, Miller, & John, 2005)

«ο σύλλογος δεν έχει κάνει ξεκάθαρο τον λόγο ύπαρξής του»

[τα μέλη] «συμφωνούν στα αιτήματα, αλλά δεν έχουν την οργανωτική δύναμη να λύσουν περισσότερα και διαχρονικά προβλήματα»,

«είμαστε σε μια φάση που απαιτείται αλλαγή, κάναμε ό,τι ήταν να κάνουμε σε επίπεδο αυτοβοήθειας, θέλουμε να περάσουμε σε πιο οργανωμένο στάδιο, αλλά δεν εξαρτάται από εμάς»

«Θέλαμε σαν σωματείο να βάλουμε χαμηλότερους στόχους, όχι για τα φάρμακα, το ηλεκτροσόκ και την νοσηλεία που απαιτούν μεγαλύτερη δικτύωση, οργάνωση, ποινικοποίηση, παιδεία στον πληθυσμό, μια μεγάλη αλλαγή της νοοτροπίας του».

«οι σκοποί μας αλλάζουν ανάλογα με τις ανάγκες μας»

«έχουμε εθελοντές αλλά όχι στόχο»

«συμφωνούμε γενικά στους σκοπούς μας»

«όλοι οι σύλλογοι έχουν τα ίδια, οικονομικά προβλήματα»

Προτάσεις για την υποστήριξη των συλλόγων

- Εκπαίδευση ηγετών σε δεξιότητες επικοινωνίας ←
Οργανωτική στρατηγική πληροφόρησης καλής ποιότητας (Rose et al, 2002)
- Δραστηριοποίηση σε νέους χώρους – είδη δράσεων
- Συνεργασία συλλόγων με καταμερισμό εργασιών

Συμπερασματικά σχόλια

Τα μέλη των συλλόγων δηλώνουν πολύ ικανοποιημένα από την συμμετοχή τους στο σύλλογο

Δεν υπάρχουν σαφείς επιδιώξεις αλλαγής – επιδίωξη κάλυψης αναδυόμενων αναγκών

Πρόεδροι: ιδρυτικά μέλη – ρόλος στον οργανισμό → ταύτιση με τον σύλλογο

Για να αλλάξει ο σύλλογος χρειάζεται επανεξέταση της θέσης και εικόνας τους

Αλλαγή της συμβολικής – ιστορικής υπόστασης που τους αποδίδεται → ηγέτη που επανασχεδιάζει, ανατρέπει, αμφισβητεί και αναζητεί αποτελέσματα